

Introduktion: Meningsdannelse og demokratiske beslutninger

Diktaturer og traditionalistiske samfund lader statslige eller religiøse institutioner have stor indflydelse på meningsdannelsen. Et liberalt demokrati er baseret på et ideal om en på en helt anden måde fri meningsdannelse. Det er en selvstændig værdi for mennesker på egen hånd at danne et verdenssyn, en holdning til centrale spørgsmål i tilværelsen. Og det er afgørende for demokratiske beslutninger, at de baseres på disse holdninger på en måde, der afspejler lighed og respekt for alle borgere. Processerne, der ligger bag individers meningsdannelse, er afgørende for demokratiet, for kvaliteten og legitimiteten af beslutningerne. Liberale demokratier har derfor en række regler, institutioner og praksisser, hvis formål det er at fremme og beskytte den fri meningsdannelse, men også at højne kvaliteten af resultatet. Der er institutioner som den fri presse og forsknings- og uddannelsesinstitutioner, hvis rolle det blandt andet er at forbedre kvaliteten af de synspunkter, der vinder fremme. Der er regler og love, som forbyder eller pålægger aktører bestemte former for ytringer. Endelig er der uformelle normer for debatadfærd, f.eks. normer for saglighed, relevans, åbenhed, som vi i et eller andet omfang føler os underlagt i den fælles samtale.

Det overordnede spørgsmål i dette nummer er, hvordan det liberale demokratis rammer for meningsdannelse forholder sig til demokratiets grundideer. Hvordan bør regler, institutioner og praksisser, der regulerer meningsdannelse, være indrettet i et liberalt demokrati? Dette dækker over mange dybe spørgsmål i politisk teori og social epistemologi, og vi kan naturligvis kun dække nogle få.

Sune Lægaard kritiserer i sin artikel Ronald Dworkins legitimitetsargument for ytringsfrihed. Dworkins centrale ide er, at demokratiske beslutninger ikke kan være legitime, med mindre alle har haft muligheden for at sige deres mening om dem. Men det betyder, at uden absolut ytringsfrihed er demokratiske beslutninger ikke legitime, uanset hvor rigtige de i øvrigt måtte tage sig ud. Artiklen kritiserer dette argument for at være for vidtgående – og hermed lægger artiklen op til diskussionerne i de efterfølgende artikler, der alle diskuterer forskellige

mulige krav til offentlig meningsdannelse, som Dworkins argument ville udelukke som illegitime.

Klemens Kappel analyserer en anden forestilling om gavnlige effekter af en meget udstrakt frihed til at ytre sig, nemlig ideen om laissez-faire anvendt på offentlig debat. I en fri og åben meningsudveksling vinder sandheden i det lange løb, og vi bør derfor ikke have statslig censur eller statslig interventioner til at stimulere meningsdannelsen, ligesom vi også skal afvise snærende sociale normer for debat. Artiklen søger at vise, at laissez-faire-ideen er alt for optimistisk; de sandhedsfremmende effekter af fri debat er helt afhængige af, at tilstrækkeligt mange aktører overholder normer for debatadfærd, dvs. normer om saglighed og relevans, normer om åbenhed overfor andre synspunkter, og normer for anstændighed og konduite i debatter.

Morten E.J. Nielsen og Martin Marchmann diskuterer et negligeret problem i politisk teori. Når der generelt ikke er begrænsninger i meningsdannelse, så bliver en flerhed af uforenlige synspunkter dagens orden. Det gælder de moralske værdier, vi tilslutter os, men det gælder også for vores holdninger til faktuelle (ikke-normative) spørgsmål. Det rejser et generelt spørgsmål, nemlig hvordan beslutninger og generelle politikker skal respektere en flerhed af forskellige opfattelser af faktuelle forhold. I en version er spørgsmålet, om staten bør være neutral mellem forskellige opfattelser af faktuelle forhold på samme måde, som staten i følge mange politiske teoretikere bør være neutral mellem forskellige (rimelige) opfattelser af det gode. Kun derved kan staten vise sin ligelige respekt for alle borgere.

Endelig dissekerer Kasper Lippert-Rasmussen, hvordan anklager om hykleri fungerer i den mediebarne politiske debat. Han argumenterer for, at disse (almindelige) anklager udgør en anti-egalitær strukturel magtfaktor. Det er nemlig i særlig grad egalitær indstillede debattører, der er udsat for anklager om hykleri; ikke fordi de er mere anløbne end andre, men fordi de offentligt forsvarer synspunkter, der er mere krævende at efterleve.

Bidragene til temanummeret er reviderede versioner af præsentationer ved en konference afholdt d. 13-14.

september 2012 på Københavns Universitet som markeringen af afslutningen af et flerårigt forskningsprojekt finansieret af Velux Fonden, og fonden skal hermed takkes varmt for sin støtte.

Uden for tema bringer dette nummer af POLITIK tre artikler. Peter Heyn Nielsen har studeret departementscheferne under VK-regeringer og giver en karakteristik af dem i historisk perspektiv. Hans analyse viser, at mens departementscheferne før hen var specialister, er de i perioden 2001-2011 i højere grad blevet generalister. Benjamin Ask Popp Madsen diskuterer i sin artikel det såkaldt biopolitiske spørgsmål inden for politisk teori,

et spørgsmål, som har rødder i Michel Foucaults skrifter. Igennem en analyse af Thomas Hobbes viser artiklen et skifte fra et suverænitetssparadigme til en biopolitisk opfattelse af mennesket. Endelig bringer vi Kasper Møllers Hansens formandstale fra det 45. årsmøde for Dansk Selskab for Statskundskab. Talen fokuserer på de mange nye uddannelser og meroptaget inden for de danske statskundskabsmiljøer.

Klemens Kappel og Sune Lægaard
Temaredeaktører